

Experiential Learning, van D. Kolb

Gemaakt door: Niko Hartz

Bijdragen aan de ervaringsleertheorie

Dewey, Lewin, en Piaget zijn de belangrijkste voorouders van de ervaringsleertheorie, hoewel er andere belangrijke stromingen zijn die invloed hebben. Zo is er de therapeutische psychologie, in het bijzonder het werk van Carl Jung en Erik Erikson, en de humanistische traditie van Carl Rogers met zijn cliënt gerichte therapie, de gestalt therapie van Fritz Perls en de zelfverwerkelijkingpsychologie van Abraham Maslow. Jungs theorie is van al deze bijdragen het meest te gebruiken om het leren door ervaring te begrijpen, met zijn concept van psychologische types en zijn ontwikkelingstheorie van individuatie.

Kenmerken van ervaringsleren:

- Leren kan het beste begrepen worden als een proces en niet in termen van resultaten.
- Leren is een continu proces geworteld in de ervaring. Ik doorloop mijn dagelijkse routine van taken en ontmoetingen met een vrij goed besef waar het om gaat, wat de anderen zeggen en denken en met ideeën over welke acties er ondernomen moeten worden. Toch zijn er onvoorziene omstandigheden, miscommunicatie en pijnlijke miscalculaties. Het is in dit spel tussen verwachtingen en ervaring dat het leren gebeurt.
  - Lerenden moeten als zij effectief willen zijn, vier verschillende soorten vaardigheden bezitten. Zij moeten in staat zijn zich volledig te involveren, open en zonder vooroordeel nieuwe ervaringen ondergaan (Concrete Ervaring). Zij moeten in staat zijn over hun ervaringen te reflecteren en ze te observeren (Reflectieve Observatie). Zij moeten in staat zijn concepten te creëren die hun observaties in logische en heldere theorieën omzetten (Abstracte Conceptualisering), en ze moeten in staat zijn deze theorieën te gebruiken om beslissingen te nemen en problemen op te lossen (Actief Experimenteren).
- Het proces van leren verlangt de oplossing van de volgende conflicterende leerwijzen ($CE \leftarrow \rightarrow AC$, $RO \leftarrow \rightarrow AE$):
  1. Concreet ervaren tegenover abstract conceptualiseren.
  2. Reflectieve observatie tegenover actief experimenteren.
- Leren is een holistisch proces van aanpassen aan de wereld. Leren is het belangrijkste proces van menselijke aanpassing. Dit concept van leren is duidelijk breder dan het concept van het klaslokaalleren.
- Leren houdt transacties in van de individu en zijn omgeving.

Een definitie van leren:

Leren is een proces waarbij kennis wordt gecreëerd door de transformatie van ervaringen.

Het proces van ervaringsleren

Zoals al is gesuggereerd, kan het proces van ervaringsleren beschreven worden als een cyclus met vier stadia, die de vier adaptieve leervormen bevatten: concrete ervaring, reflectieve observatie, abstracte conceptualisering en actief experimenteren. In dit model zijn concrete ervaring/abstracte conceptualisering en actieve experimenteren/reflectieve observatie twee verschillende dimensies, elk representeert twee dialectisch tegenovergestelde adaptieve oriëntaties.

Tegenovergestelde wijzen van bevatten

Om te beginnen bedenk dat de abstract/concrete dialectiek twee verschillende en tegenovergestelde vormen van bevatten of begrijpen van ervaringen vertegenwoordigt. Je begrijpt door te vertrouwen op conceptuele interpretaties en symbolische representatie, een proces dat Kolb *comprehension* noemt, of je bevat de werkelijkheid door te vertrouwen op de voelbare/concrete kwaliteiten van directe ervaring, die Kolb *apprehension* noemt.

Tegenovergestelde wijzen van transformatie

De actieve/reflectieve dialectiek aan de andere kant, is er een van transformatie. Zij bevat twee tegenovergestelde wijzen van transformatie - of door interne reflectie, een proces dat Kolb *intention* noemt of actieve externe manipulatie van de externe wereld, hier *extension* genoemd. Kennis is het resultaat van de combinatie van de ervaring bevatten en de transformatie van deze bevatte ervaring. Het centrale idee is dat voor leren en daarom voor kennis, zowel het bevatten of de figuratieve representatie nodig is, alsook enige transformatie van die representatie. Figuratieve representatie of operationele transformatie alleen is niet genoeg.

Het bepalen van de individuele leerstijlen: de “learning style inventory”

Sommige mensen ontwikkelen hersenen die excelleren in het assimileren van losse feiten in coherente theorieën, toch zijn deze zelfde mensen niet in staat of niet geïnteresseerd in het afleiden van hypothesen uit de theorie. Anderen zijn geniussen op het gebied van logica maar vinden het onmogelijk zich in te laten en over te geven aan ervaringen.

De volgende leerstijlen komen overeen met de kwadranten van de leercirkel van Kolb:

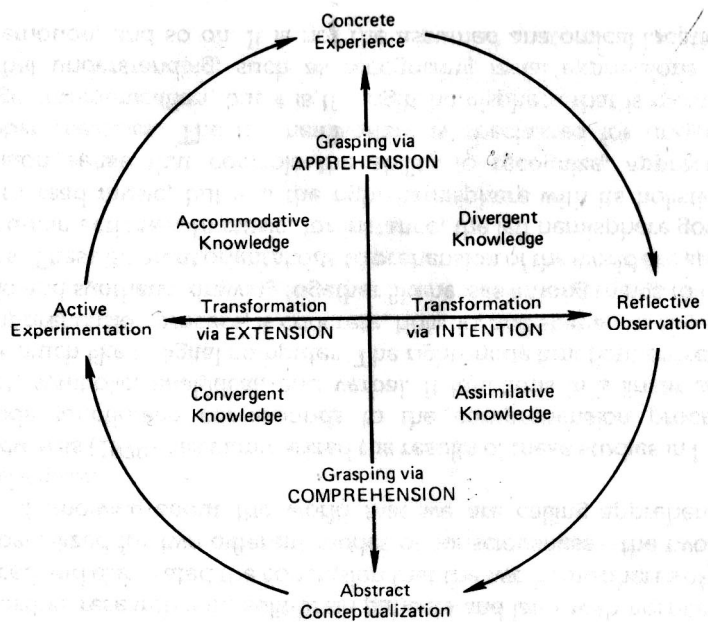
- *De convergerende leerstijl* baseert zich voornamelijk op de dominante leermogelijkheden van abstract conceptualiseren en actieve experimenteren. De grootste kracht van deze aanpak ligt in probleemoplossen, beslissingen nemen en de praktische toepassing van ideeën.
- *De divergerende leerstijl* heeft de tegenovergestelde leer kwaliteiten van de convergerende stijl, door de concrete ervaring te benadrukken en de reflectieve observatie. De kracht van deze benadering ligt in de inbeeldende vaardigheid en het bewustzijn van betekenis en waarde. Deze stijl wordt divergerend genoemd omdat een persoon van dit type beter presteert in situaties die vragen om het genereren van alternatieve ideeën en implicaties, zoals een brainstorm sessie.
- *In assimilatieve leerstijl* zijn de dominante leervaardigheden abstracte conceptualisering en reflectieve observatie. De grootste kracht van deze benadering

ligt in het inductieve redeneren en de vaardigheid om theoretische modellen te creëren, door verschillende observaties in een integrale uitleg te integreren.

- *De accommodatieve leerstijl* heeft de tegenovergestelde krachten van de assimilatieve, die concrete ervaring en actief experimenteren benadrukt. De grootste kracht van deze benadering ligt in het doen van dingen, in het uitvoeren van plannen en taken en ervoor zorgt nieuwe ervaringen te krijgen. Mensen met de accommodatieve oriëntatie neigen ernaar problemen op te lossen op een intuïtieve trail-and-error manier, daarbij zwaar leunend op andere mensen voor informatie in plaats op hun eigen analytische vaardigheden

42

Structural Foundations of the Learning Process

Figure 3.1 Structural Dimensions Underlying the Process of Experiential Learning and the Resulting Basic Knowledge Forms

Apprehension versus comprehension Een duale kennistheorie

Beginnen we met weten door apprehension, wat in het hier en nu is. Het is daarom tijdloos-tegelijk op het moment zelf en eeuwig. Comprehension, aan de andere kant, is door zijn karakteristiek het vastleggen van het verleden, dat probeert de toekomst te bepalen; het concept van lineaire tijd is waarschijnlijk zijn fundament, dat onder alle concepten van oorzakelijkheid ligt.

Het direct ervaren is een handeling van aandacht, waardering en bevestiging, terwijl kritische comprehension gebaseerd is op objectiviteit (wat a priori al controle van de aandacht betekent, zoals experimenten met controlegroepen), afstandelijke analyse en scepsis. Zoals we zullen zien resulteren kennis en waarheid niet uit een van deze benaderingen afzonderlijk, maar als resultaat van de intense confrontatie van deze beide modellen. Apprehension van ervaring is een persoonlijk, subjectief proces dat door anderen niet gekend kan worden, behalve dan door erover te communiceren via de comprehensions waarin we gewoon zijn onze directe ervaringen te beschrijven. Aan de andere kant is comprehension een objectief, sociaal proces.

Hieruit volgt dat er twee soorten kennis bestaan: persoonlijke kennis en de sociaal verkregen kennis (via taal, symbolen). Sociale kennis kan echter niet bestaan onafhankelijk van de kenner, maar moet continue gerecreëerd worden door de kenner zijn persoonlijke ervaringen, ofwel door concrete interactie met de fysieke en sociale wereld of via symbolen en taal. Met woorden en taal zijn we vaak geneigd te denken dat die kennis onafhankelijk erin is opgeslagen.

De dynamische relatie tussen apprehension en comprehension ligt aan de basis van het creëren van kennis. Directe ervaring is de ultiem bron voor de geldigheid van comprehension, zowel wat betreft feiten en waarden. De feitelijke basis van comprehension wordt uiteindelijk beoordeeld in termen van zijn verbinding met ervaringen door de zintuigen. Aan de andere kant leidt comprehension onze keuzes van ervaringen en richt onze aandacht naar die aspecten van bevatte ervaringen die relevant zijn. De hedendaagse tendens is om de comprehension pool van de kennisdialectiek te omarmen en de intuïtie van subjectieve ervaringen met argwaan te bekijken.

Ontwikkelingstheorie volgens het ervaringsleren

Volgens Piaget (cognitieve ontwikkelingspsycholoog), vormt ontwikkeling de superstructuur waarbinnen het leren gebeurt. Zijn onderzoek werd geleid door de impliciete vooronderstelling dat de sequentie van cognitieve ontwikkelingsfasen zich ontvouwt vanuit een interne logica, met weinig invloed van omgevingsfactoren. Recent onderzoek van zn. Neo-Piagetianen trekken deze vooronderstelling in twijfel. Dit door in crossculturele studies aan te tonen dat het niveau van een cognitieve ontwikkeling op een bepaalde leeftijd sterk beïnvloed wordt door de toegang tot de westerse scholingwijze.

Unilineaire- versus multilineaire ontwikkeling

De theorie van Piaget van cognitieve en volwassen ontwikkeling portretteert het verloop van de ontwikkeling als een lijn (uniliniar), als een soort beweging richting toenemende differentiatie en hiërarchische integratie van de gedragsstructuren.

De ervaringsleertheorie tekent op drie punten bezwaar aan tegen de exclusieve lineaire benadering van Piaget:

1. In de ervaringsleertheorie komt de individuele ontwikkeling niet alleen tot uitdrukking in het ontwikkelingsstadium waarin men zich bevindt, maar komt ook tot uitdrukking in de manier waarop die persoon zijn eigen leerstijl ontwikkelt.
2. Een tweede verschil ligt in de transactionele benadering van de ervaringsleertheorie dat ontwikkeling ziet als een product van persoonlijke kennis en sociale kennis. De ontwikkeling van een persoon is een product van de transactie tussen persoonlijke ervaring en een gegeven systeem van sociale kennis. Het is het onredelijk om deze staat van ontwikkeling exclusief veroorzaakt te beschouwen door de eigenschappen van de persoon, zoals de opvatting van Piaget is.
3. Voor Piaget is alle ontwikkeling cognitieve ontwikkeling. Ervaringsleren beschrijft vier ontwikkelingsdimensies: *affectieve complexiteit*, *waarnemingscomplexiteit*, *symbolische complexiteit* en *gedragscomplexiteit*. Een voorbeeld is de zaak van fysiologische waarneming. Deze vorm van affectieve waarneming, waarin waarneming en gevoel gemengd zijn (zoals bijvoorbeeld, een dreigend landschap), is karakteristiek voor jonge kinderen, maar schijnt ook hoog ontwikkeld te zijn bij volwassen artiesten. Dezelfde soort kanttekeningen kunnen geplaatst worden bij de

hoog ontwikkelde intuïtieve- en gedragsvaardigheden van managers, die qua structuur lijken op het trail-and-error leren van kinderen.

De ontwikkelingstheorie volgens ervaringsleren

De manier waarop leren de ontwikkeling bepaalt kan beschreven worden door het niveau van integratieve complexiteit in de vier vormen van leren. Affectieve complexiteit in concrete ervaringen resulteert in gevoelens van een hogere orde, waarnemingscomplexiteit in reflectieve observatie resulteert in observaties van een hoger orde, symbolische complexiteit in abstract conceptualiseren resulteert in concepten van een hogere orde en gedragscomplexiteit in actief experimenteren resulteert in activiteiten van een hogere orde. In de vroege stadia van ontwikkeling, kan de ontwikkeling in een van deze vier dimensies redelijk onafhankelijk van de anderen plaatsvinden. Het kind en de adolescent kunnen bijvoorbeeld hoog ontwikkelde symbolische inzichten verwerven, terwijl ze emotioneel naïef blijven. Het hoogste ontwikkelingsstadium van leren en creativiteit produceert een sterke behoefte om de vier adaptieve vormen te integreren.

The Experiential Learning Theory of Development

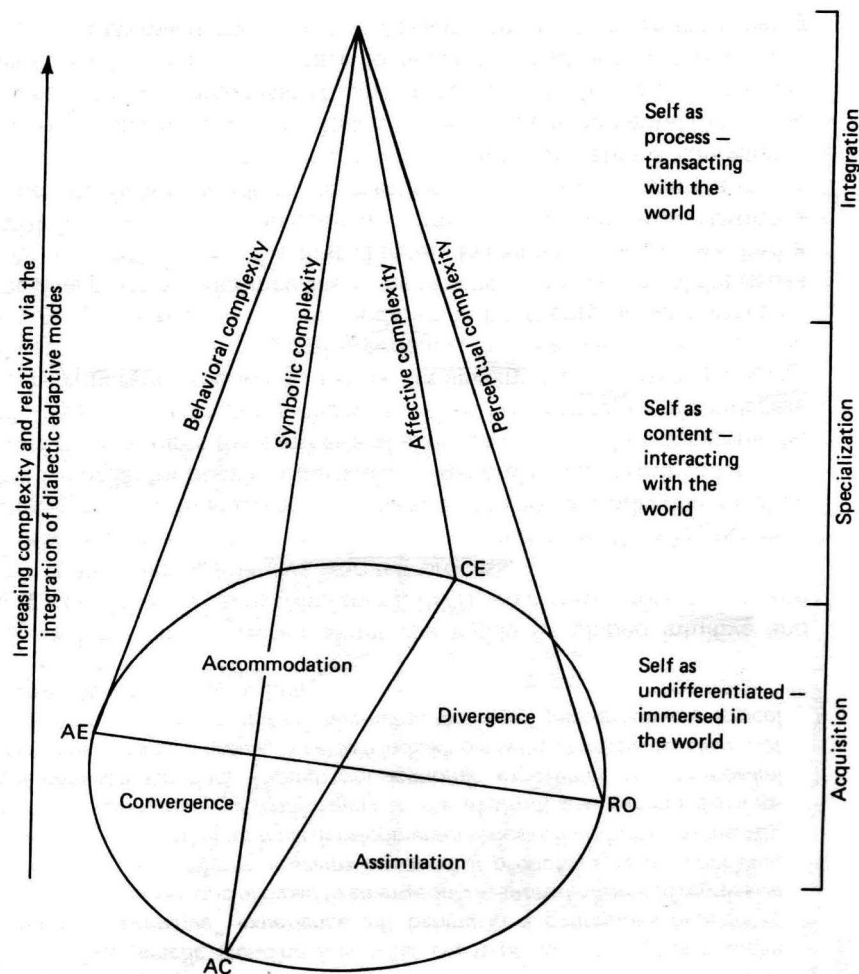

Figure 6.3 The Experiential Learning Theory of Growth and Development

Het menselijke ontwikkelingsproces is verdeeld in drie brede ontwikkelingsstadia van volwassenwording: acquisitie, specialisatie en integratie.

Stadium één: acquisitie

Dit stadium strekt zich uit van geboorte tot adolescent. Deze meest bestudeerde periode in de menselijke ontwikkeling, wordt door Piaget beschreven en heeft vier substadia.

Het eerste stadium is van de geboorte tot 2 jaar en wordt het sensomotorisch stadium genoemd. Kennis is geëxternaliseerd in acties en het voelen van de omgeving. Dit is accommodatief leren, apprehension getransformeerd door extensie.

Het tweede stadium van 2 tot 6 jaar wordt het iconische stadium genoemd, omdat op dit punt, geïnternaliseerde beelden een onafhankelijke status beginnen te krijgen van de objecten die ze representeren.

Het derde stadium is van 7 tot 11 jaar en markeert het begin van de symbolische ontwikkeling in wat Piaget het stadium noemt van concrete operaties. Hier ontwikkelt het kind de logica van klassen en relaties en inductieve krachten, met andere woorden; assimilatief leren via de transformatie van comprehension door intentie.

De laatste ontwikkelingsfase in Piagets schema vindt plaats in de adolescentie (12 tot 15 jaar). Hierin krijgen de symbolische krachten totale onafhankelijkheid van de concrete realiteit door het ontwikkelen van representatieve logica en het proces van hypothetisch deductief redeneren. Deze krachten stellen het kind in staat gevolgen te kunnen voorzien van puur symbolische systemen en deze uit te testen in de realiteit- convergerend leren via de transformatie van comprehension door extensie. Deze toename in vrijheid van de ongedifferentieerde onderdompeling in de wereld begint met het basisonderzoek tussen interne en externe stimuli en eindigt met het trekken van de grenzen van het zelf, wat Erikson de identiteitscrisis noemt.

Stadium twee: specialisatie

Dit stadium sterkt zich uit van de formele scholing en carrière training tot de vroege ervaringen van volwassenheid in werk en persoonlijk leven. Mensen, gevormd door hun culturele, educatieve en organisatorische socialisatiekrachten, ontwikkelen een toenemende competentie in een gespecialiseerde vorm van adaptatie dat hen in staat stelt de bijzondere taken te vervullen die zij tegenkomen in hun gekozen carrièrepad. In dit stadium is er een tendens om de karakteristieken van de persoon steeds meer samen te laten vallen met de eisen van de omgeving. Dit samenvallen wordt op twee manieren bereikt: de omgevingen hebben de neiging om de persoonlijkheidskenmerken te veranderen zodat ze passen (socialisatie), en mensen hebben de neiging omgevingen te kiezen die overeenkomstig zijn met hun eigen karakter. De mens heeft in het specialisatiestadium een gevoel van individualiteit door het verkrijgen van gespecialiseerde adaptatieve competenties in het omgaan met de eisen van de gekozen carrière. Het gevoel van eigenwaarde is gebaseerd op de waardering en erkenning voor het goed doen van het werk. Het zelf is in dit stadium geheel bepaald in termen van inhoud- dingen die ik kan doen, ervaringen die ik had, goederen en kwaliteiten die ik bezit. De primaire vorm van relatie met de wereld is die van interactie- ik handel in de wereld (bouw een brug, sticht een gezin) en de wereld reageert daarop (geeft me geld, vult me met stukken kennis), maar geen van beiden wordt fundamenteel veranderd door de ander.

Stadium drie: integratie

Het bereiken van stadium 2, het specialisatie stadium, geeft sociale zekerheid en maatschappelijke resultaten, vaak betaald met het onderdrukken van persoonlijke behoeften.

In de moderne organisatietheorie is dit conflict het meest helder uitgesproken door Argyris(1962). Toch is het Carl Jungs formulering van dit conflict en de dimensies van zijn oplossing door zijn theorie van psychologische types dat hier het meest relevant is.

Zelfverwerkelijking, of individuatie, zoals Jung het noemt, wordt bereikt door een hoog niveau van integratie en het uitdrukken van de niet-dominante wijzen om met de wereld om te gaan. Deze drijfveer voor zelfverwerkelijking wordt tegengewerkt door de behoeften van de samenleving aan gespecialiseerde arbeid.

De overgang van ontwikkelingsstadium 2 naar stadium 3 wordt gekenmerkt doordat de individu geconfronteerd wordt met dit existentieel conflict. Deze ervaring kan zich als een geleidelijk proces van bewustwording ontwikkelen, of kan zich plotseling manifesteren als gevolg van een crisis zoals scheiding of werkeloosheid. Sommigen zullen deze ervaring nooit hebben doordat zij zo ingebakken zijn in het maatschappelijke beloningssysteem voor het uitoefenen van hun gespecialiseerde arbeidstaak. Met dit nieuwe bewustzijn ervaart de persoon een shift in het referentiekader dat gebruikt wordt om het leven te ervaren, activiteiten te evalueren en het maken van keuzes. De eigenschappen van deze verandering hangen af van welke de dominante en niet tot uiting gekomen leerstijlen zijn. Voor bijvoorbeeld de reflectieve persoon geeft het ontwaken van de actieve vorm een gevoel van risico. In plaats van beïnvloed te worden, ziet men nu mogelijkheden om zelf te beïnvloeden. De uitdaging wordt het om zijn eigen ervaringen vorm te geven in plaats van te observeren en het accepteren van ervaringen zoals ze komen. Het netto eindresultaat van deze veranderingen in perspectief is een toenemend gevoel van zelf en proces. Een leerproces dat voorheen geblokkeerd werd door het onderdrukken van de adaptieve vorm, waarin men niet is gespecialiseerd, wordt nu ervaren als de essentie van het zelf.

Bewustzijn, leren en ontwikkeling

De transcendente kwaliteit van integratief bewustzijn is precies een klimmen uit de gespecialiseerde adaptieve leerstijlen van onze wereldlijke sociale rollen. Met deze ontsnapping komt een golf van tegenstrijdigheden en paradoxen, dat het interpretatieve bewustzijn probeert te neutraliseren. Door deze paradoxen te accepteren en hun dialectische natuur vol te ervaren bereiken we integratief bewustzijn in zijn volle creatieve kracht. Deze staat van bewustzijn is niet beperkt tot het klooster, maar is het noodzakelijke ingrediënt voor creativiteit in welk veld dan ook.

Conflicten

Een sleutel voor het aankunnen van complexiteit is harmonie, het constructief hanteren van conflicten. Kolb vond in zijn onderzoek van veertigers geen significant verschil in de hoeveelheid stress en verandering waarmee ze moesten omgaan in hun leven tussen hoog adaptieve en flexibele mensen en mensen met een lage adaptieve flexibiliteit. Toen de onderzoekers gingen meten hoeveel conflict deze mensen in hun leven ervaren, bleek dat de adaptieve, flexibele, geïntegreerde mensen veel minder conflictbeleving hebben dan die met een lage adaptieve flexibiliteit. Adaptief flexibele mensen blijken de minste stress in hun leven te ervaren, ondanks het feit dat hun levens het meest complex zijn.

Wat spiegelt het bij mij?

Ik ben een aanhanger van het idee van permanente ontwikkeling en wil leren niet alleen zien als een boekenbezigheid. Kolb geeft mij inzicht in de verschillende soorten van leren en

daarin kan ik mezelf plaatsen. Zijn verhaal over de dominante leerstijl, benadrukt door de specialistische fase in het leven, geeft mij inzicht in welke leerstijlen bij mij onderdrukt zijn.

Er is bij mij een behoefte ontstaan de onderdrukte leerstijlen meer tot hun recht te laten komen. Ik heb veel in de assimilatieve kant gezeten voor mijn werk en wil voor mijn toekomstige werk in de accommodatieve vorm gaan zitten, die veel praktischer is. Deze theorie verklaart een gedeelte van de ontstane leegte in mij. Een deel van mij wil zich meer ontplooien, gezien worden.

Gebruik in psychodrama

Psychodrama werkt net als in de theorie van Kolb met Jungs begrip individuatie. Het gaat in beide theorieën om de zelfverwerkelijking die tot uitdrukking kan komen door de niet-dominante leerwijzen om met de wereld om te gaan, te laten integreren met de dominante manier om met de wereld om te gaan. Gespecialiseerde arbeid werkt deze integratie tegen. Door meer inzicht te hebben in de dominante leerstijl van de koorleden, kan daar rekening mee gehouden worden in het aanbod. Ook kan in de volgorde van de hele psychodramabijeenkomst gestreefd worden naar het doorlopen van de cirkel van Kolb.